

Delta i debatten,
skriv til oss!

Send ditt innlegg til
debatt@nationen.no.
Innlegg kan også sendes pr. post til

Nationen, Postboks 9390 Grønland, 0135
Oslo. Mer konvolutt «debatt». Innlegg
som sendes elektronisk blir prioritert.

Kronikk: Max 5000 tegn med mellomrom.
Leserinlegg: Max 2500 tegn med mel-
lomrom. Kun bestilte kronikker honoreres.

Redaksjonen forbeholder seg retten til
å redigere og forkorte innsendt stoff
og til å publisere det elektronisk.

KRONIKK

Sveitsisk landbruk: Melkekvotesystemet avvikles. Men det har fått sine konsekvenser, skriver kronikkforfatteren.

FOTO: SIRI JUELL RASMUSSEN

Sveitsisk farvel til kvoter

Sveits har som første land ut valgt å avvikle kvoteordningen for melk, og EU følger etter fra 2015. Man skal ikke se bort fra at spørsmålet vil kunne komme på dagsorden i Norge før eller siden. Fremskrittspartiet har programfestet at de ønsker å oppheve pris og produksjonsbegrensningene i landbruket, men så langt har de ikke fremmet forslag om dette i Stortinget. Det kan likevel være nyttig å se på hvilke erfaringer Sveits har gjort seg så langt uten et kvotesystem for melk.

Melk er den viktigste landbruksproduksjonen i Sveits, og står for om lag en firedel av verdiskapningen i landbruket. Avviklingen av melkekvotesystemet i 2009 er det siste av en rekke tiltak for å om- eller avregulere det sveitsiske landbruket siden begynnelsen av 1990-tallet. Støttenivået til produsentene har blitt opprettholdt eller økt i perioden, men innrettet i forhold til de kravene man regner med vil gjelde i en ny WTO-avtale. Landbruksstøtten har derfor blitt frikoblet fra produksjonen, eller i alle fall blitt notifisert som såkalte «grønne» ordninger i WTO.

I forbindelse den nye handelsavtalen med EU i 2002, stilte EU krav

MELKEBALANSE?

«Avskaffingen av ett reguleringsvirkemiddel medfører behov for å innføre nye – så lenge man vil ha en produksjon i balanse.»

om at den også skulle innebære en delvis innlemming av handel med landbruksvarer, noe som førte til den såkalte osteavtalen. Denne innebar en gradvis nedbygging av toll og kvoter i handelen med ost, og i juni 2007 var det full frihandel på ost mellom EU og Sveits. 70 prosent av melkeproduksjonen i Sveits går til osteproduksjon og er dermed «ut-satt» for frihandel med EU. Sveits ikke er en del av EUs felles landbrukspolitikk og kan dermed videreføre sine egne støtteordninger, og støtten rettet til all melk som går til osteproduksjon er akseptert av EU. Til tross for ostestøtten, på om lag 60 øre ekstra per liter, ligger prisen på melk til ost godt over melkeprisen i EU, og sveitsiske melkeprodusenter har dermed en konkurranseulempe i forhold til EU.

Beslutningen om å avvikle melkekvotesystemet ble tatt i 2002, og fra 2006 skulle kvotene avvikles over en treårsperiode. Bakgrunnen for avviklingen var blant annet et ønske om å redusere melkeprisen for å bli mer konkurransedyktig i forhold til EU på det innenlandske markedet, men også for å eksportere. Samtidig som avviklingen av melkekvoter startet opp, ble det innført obligatoriske kontrakter mellom produsenter og mottakere av melk som skulle inneholde bestemmelser om volum og pris. For å holde en viss kontroll med at ikke meieriselskapene skulle falle for fristelsen å ta mot mer melk enn det var marked til, ble det krevd at økning i melkemengden bare kunne gjøres etter søknad til myndighetene, og man måtte vise

til «et nytt marked». Slike søknader ble i all hovedsak innvilget for eksportører av ost.

Utviklingen i melkemarkedet skulle dermed følges nøye av myndighetene i denne perioden. Like fullt økte produksjonen med 7 prosent. Det ble produsert melk utover det som det var inngått kontrakter på. Overproduksjonen ble ikke mindre problematisk av at handelen med utlandet utviklet seg i Sveits sin disfavør, slik at den økte avsetningen som skulle følge av noe reduksjon i prisen, ikke har funnet sted. Frihandelsavtalen på ost har medført at det importeres mer ost enn før, spesielt innenfor segmenter som konkurrerer på pris. Sveitsiske eksportører taper også i konkurransen på utenlandske markeder. Med andre ord har man foreløpig ikke klart å få noen positiv effekt av osteavtalen. På bakgrunn av overproduksjonen av melk og de store svingningene i pris, så ble det i fjor opprettet en ny organisasjon: Bransjeorganisasjonen for melk, som skulle ta seg av all melk som ble produsert utover kontraktsfestet volum. Paradoksalt nok har derfor avviklingen av melkekvote medført et behov for å opprette en ny instans for å regulere melkeproduksjonen. Organisasjonen er sammensatt av representanter fra medlemsorganisasjonene som er produsentorganisasjonene og meieriselskaper/handel. Målsettingen er å stramme inn kontraktsrelasjonene, øke gjennomsiktigheten i melkemarkedet, tilpasse melkeutbudet til markedets behov og sikre lønnsomheten i næringen. Organisasjonen skal månedlig

fatte vedtak om en anbefalingspris og håndtere beslutninger om melk som produseres utover kontraktsfestet kvantum. Denne melken omsettes på en melkebørs, og for denne setter organisasjonen en terskelpris som bestemmer når melken som omsettes skal gå til pulverproduksjon. Systemet er ment å sette en effektiv stopper for overproduksjon, men virkningen er det enda for tidlig å si noe om. Erfaringene kan tidligst evalueres i 2011.

Den norske markedsordningen for melk, med melkekvoter og målpris, er viktige elementer for å sikre norske produsenter mot overproduksjon og en akseptabel pris for melken. Melkeproduksjonen har en spesiell plass når det gjelder å sikre bosetting og et aktivt landbruk over hele landet. Samtidig er den preget av sterk strukturrasjonalisering. Kostnadene i produksjonen medfører at mange står i valget mellom to alternativer; forlate næringen eller produsere mer dersom de skal holde tritt med inntektsutviklingen i andre sektorer. Dersom det åpnes for muligheten til å øke produksjonen, vil det ikke være mulig å skaffe avsetning for det produserte volumet og prisfall vil være uunngåelig. Erfaringen fra Sveits tyder på at problemene langt overstiger mulige fordeler ved å avvikle kvoteordningen, og at avskaffingen av ett reguleringsvirkemiddel medfører behov for å innføre nye - dersom man ønsker å ha en produksjon i balanse med avsetningsmulighetene.

Hanne Eldby
Landbrukets Utredningskontor

POLITIKK

Mørkets etikk

Brorparten av våre regjeringspartier går sterkt ut mot oljefondets investeringer i BP. De stiller spørsmål om etikken til BP. De samme partier hevder at våre investeringer og regjeringens forretningsførsel skal være av høy etiske verdi.

Yara skulle bruke det miljøkriminelle skipet Full City for å gjøre en jobb for seg. Yara skulle bruke det oljesøende skipet for å øke sin profitt. For å rydde opp etter det miljøkriminelle skipet løftet Yara ikke en finger, de overlot byrden til den norske stat på bekostning av eldreomsorg, veier og annet samfunnsnyttig arbeide. Muligens får vi noen penger tilbake, men det er ikke sikkert når rettsaker står imellom.

HØYVERDIG

«BP viste en høyverdig etikk. De gikk for å hjelpe først og i ettertid fordele skyld og ta de økonomiske rettsaker som trengs.»

Situasjonen i Mexico Gulfen er en helt annen. Her forårsaket riggen til Transocean og selskapet Halliburton oljeforurensninger, de gjorde en jobb for etterkommeren etter AMOCO, den amerikanske delen av BP. BP kom raskt opp med mange penger for å rydde opp, uten tidsødnende dommer. Noen henstillinger var alt.

BP viste en høyverdig etikk. De gikk for å hjelpe først og i ettertid fordele skyld og ta de økonomiske rettsaker som trengs.

Det er derfor merkelig å se at Yara og Full City løfter all byrde over på oss nordmenn, de gjorde intet selv. BP viser seg derimot som et høyverdig etisk selskap som hjelper så fort som mulig.

Man må spørre seg om ikke Senterpartiet ved Erling Sande og SV ved Inga Marte Thorkildsen forfekter mørkets etikk når de sabler ned på BP, menes de ikke stiller noen spørsmål ved Yara og deres medsamvornes etikk, spesielt når staten er en av hovedeierne i Yara.

Øivind Moen
Sannidal